

Výsledky mezinárodního šetření PISA 2022 k úrovni finanční gramotnosti

27.6.2024 - | Česká národní banka

"Šetření PISA nahlíží na finanční gramotnost jako na jednu z klíčových kompetencí pro 21. století. Při zjišťování výsledků vzdělávání žáků PISA sleduje nejen znalost a porozumění základním finančním konceptům, ale především schopnost žáků uplatnit nabyté znalosti a správně se rozhodovat v běžných situacích každodenního života zahrnujících finance," řekl ústřední školní inspektor Tomáš Zatloukal. Testování pokrývalo celkem čtyři obsahové oblasti: peníze a transakce, plánování a hospodaření s financemi, riziko a výnos a finanční prostředí .

Sledované kognitivní procesy nezbytné pro používání osvojených znalostí a dovedností byly následující: Testové úlohy byly zasazeny do relevantních kontextů blízkých patnáctiletým žákům. Jsou jimi: vzdělávání a práce, domov a rodina, osobní sféra a společenská sféra. Nejlepších výsledků dosáhli žáci vlámské části Belgie, Dánska, Kanady a Nizozemska. Výsledek České republiky byl nadprůměrný (507 bodů) v porovnání se čtrnácti zúčastněnými zeměmi OECD (498 bodů). Srovnatelného výsledku s českými žáky dosáhli žáci Rakouska, Polska a USA. Dosažená úroveň finanční gramotnosti patnáctiletých žáků je v České republice přibližně stejná jako před deseti lety , kdy se šetření finanční gramotnosti v PISA konalo poprvé.

Druhé dovednostní úrovni , která je považována za základní, nedosáhlo 15 % českých žáků , což je o pět procentních bodů více než v roce 2012. Tito žáci nedovedou samostatně uplatnit svoje znalosti běžných finančních produktů a konceptů v situacích, které se jich přímo týkají. Nejméně takových žáků bylo zjištěno v Dánsku, vlámské části Belgie a v Kanadě. V průměru zemí OECD nedosáhlo základní dovednostní úrovně 18 % žáků. Více než třetina žáků v České republice (34 %) dosáhla nejvyšších dovednostních úrovní (čtvrté nebo páté). Ve vlámské části Belgie a v Nizozemsku překročil tento podíl 40 %. Obdobně jako v případě matematické a čtenářské gramotnosti existuje v České republice nadprůměrná pozitivní souvislost mezi finanční gramotností žáků a jejich socioekonomickým statusem (ESCS). Rozdílům v ESCS můžeme připsat 15 % rozdílů ve výsledcích českých žáků. Vyšší podíl byl zjištěn pouze v Maďarsku a Bulharsku (18 %) a vlámské části Belgie (17 %).

Socioekonomicky znevýhodnění žáci si méně věří při provádění bezhotovostních finančních operací než jejich zvýhodnění vrstevníci a pouze 70 % znevýhodněných žáků dle svého vyjádření ví, jak hospodařit se svými penězi (mezi zvýhodněnými žáky se jedná o 80 % žáků). Nejlepších výsledků ve finanční gramotnosti dosáhli žáci víceletých a čtyřletých gymnázií (606, resp. 586 bodů). Od roku 2012 výrazně poklesl průměrný výsledek žáků základních škol (ze 492 v roce 2012 na 473 bodů v roce 2022) a žáků nematuritních oborů středních škol (z 450 na 428 bodů). Poslední uvedená skupina žáků má v nejvyšší míře sklon k impulzivnímu finančnímu chování .

Celkem 41 % žáků, kteří vlastní bankovní účet, uvedlo, že si moc nebo vůbec nevěří v posílání peněz online , a 37 % žáků si potom dle svého vyjádření nevěří v oblasti zabezpečování citlivých údajů při provádění elektronických plateb online. Vyšší sebedůvěra v provádění vybraných finančních operací byla spojena s vyššími výsledky ve finanční gramotnosti žáků. Ústřední školní inspektor Tomáš Zatloukal k výsledkům dále uvedl: „Naši žáci dosáhli v oblasti finanční gramotnosti nadprůměrných výsledků ve srovnání s ostatními zúčastněnými zeměmi OECD, což je pozitivní zpráva. Nicméně je třeba věnovat zvýšenou pozornost žákům, kteří nedosahují základní úrovně finanční gramotnosti, a zaměřit se na zlepšení jejich dovedností. Také je důležité podporovat socioekonomicky znevýhodněné

žáky, aby získali potřebné sebevědomí a dovednosti pro správné finanční rozhodování. V tom by měly sehrát klíčovou roli naše školy, aby byli všichni žáci připraveni na výzvy, které je čekají v dospělosti.“

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s výsledky mezinárodního šetření PISA, které Česká školní inspekce analyticky propojuje se zjištěními z šetření národních, systematicky a intenzivně pracuje. „PISA poskytuje důležitou zpětnou vazbu v mezinárodním srovnání. Také výsledky šetření zaměřeného na finanční gramotnost potvrdily řadu faktorů, o kterých víme a které náš vzdělávací systém ovlivňují. Ať už jde o socioekonomické souvislosti nebo o význam čtenářské a matematické gramotnosti pro úspěšnost žáků v řadě dalších vzdělávacích i životních oblastí,“ řekl ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mikuláš Bek a doplnil, že tyto proměnné v sobě reflektuje i Strategie 2030+ a další koncepční dokumenty resortu. "Celkové výsledky finanční gramotnosti českých žáků a jejich porovnání s ekonomicky vyspělými zeměmi nás těší. A jsme rádi, že k tomu svými aktivitami přispívá i ČNB. Důležitým počinem v tomto směru bylo i zbudování a otevření Návštěvnického centra ČNB v roce 2022,“ řekl radní ČNB Jan Procházka . „Na druhou stranu jsme si vědomi například výrazných rozdílů ve výsledcích daných rodinným zázemím žáků. To ukazuje, že je tu velký potenciál pro zlepšování,“ dodal. Finanční gramotnost žáků patří mezi velmi důležité dovednosti a je povinnou součástí vzdělávání na základních a středních školách již od roku 2013. Do výuky lze finanční gramotnost začlenit různými způsoby, jako součást předmětů vycházejících ze vzdělávacích oblastí Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Matematika a její aplikace, Člověk a svět práce nebo třeba Informační a komunikační technologie, případně jako součást integrovaných vyučovacích předmětů nebo i jako součást nově vytvořených povinných předmětů. „V aktuálně prováděných revizích rámcových vzdělávacích programů pak důležitost základních gramotností ještě více zesilujeme a kontinuálně ze všech možných úhlů pohledu a ve všech možných souvislostech akcentujeme význam obecnějších dovedností pro úspěšné vzdělávání i osobní a později pracovní život mladých lidí v pokročilém 21. století,“ dodal státní tajemník MŠMT Ondřej Andrys s tím, že resort v této souvislosti připravuje i širší metodickou podporu pro školy a učitele. „Aby školy dokázaly hledat další příležitosti třeba pro širší začlenění prakticky orientovaného finančního vzdělávání do různých oborů a oblastí, aby ještě více pracovaly na rozvoji čtenářské a matematické gramotnosti nebo aby ve výuce ještě více využívaly příklady z reálného finančního života včetně akcentu na rizika nadměrného zadlužování,“ uzavřel státní tajemník Andrys . ČR se do šetření finanční gramotnosti zapojila opětovně po 10 letech. V roce 2022 se v ČR šetření zúčastnil reprezentativní vzorek 2 213 žáků ze 418 škol. Zdroj:

<https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Vysledky-mezinarodniho-setreni-PISA-2022-k-urovni-finančni-gramotnosti>